

Uppföljning av Avfallsplan 2015-2020

Västerviks kommun Västervik Miljö och Energi AB

Västerviks Bostads AB

Bakgrund

I juni 2015 antog Västerviks kommunfullmäktige en ny Renhållningsordning för Västerviks kommunkoncern innehållande Avfallsplan och lokala föreskrifter om avfallshantering för perioden 2015-2020. I de årliga Hållbarhetsboksluten och i kommunens och VMEAB:s Årsredovisningar har delar av måluppfyllelsen redovisats.

Utgångspunkten för avfallsplanen är att det som utvinns ur naturen ska kunna användas, återvinnas eller slutligt omhändertas på ett uthålligt sätt med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas.

Målen i avfallsplanen grundar sig på EUs avfallsdirektiv och visar hur vi kan arbeta strategiskt med avfallshantering och resurshushållning. Det innebär att i första hand förebygga att avfall uppkommer. Det avfall som trots allt uppstår ska behandlas så resurseffektivt som möjligt. Helst ska det förberedas för återanvändning, men går inte det ska det materialåtervinnas istället. Om det inte heller är möjligt ska energin i materialet tas tillvara genom exempelvis förbränning och i sista hand ska avfallet läggas på deponi.

Figur 1. Avfallstrappan - Mål för avfall i Västerviks kommun

Uppföljningen behandlar varje delmål för sig, under respektive delmål beskrivs även vad som är planerat/på gång under 2019 - 2020.

Bilaga 1 är en sammanfattning av genomförda aktiviteter enligt i Avfallsplanens Handlingsplan.

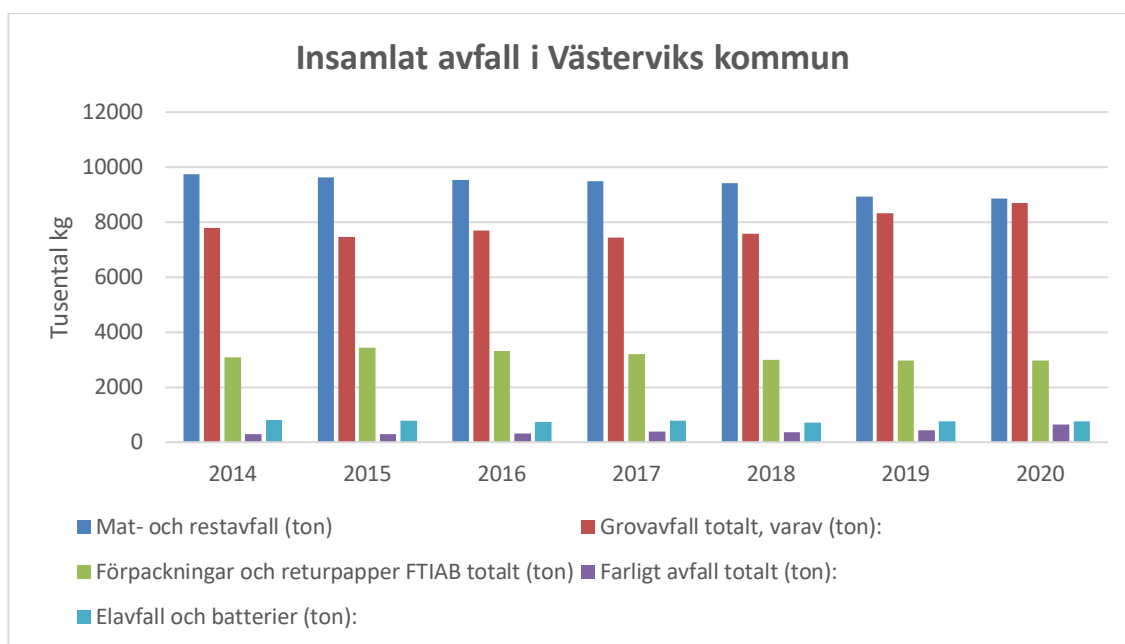
Måluppfyllelse för Västerviks kommunkoncern

1. År 2020 har den totala mängden hushållsavfall minskat i jämförelse med 2014

Utgångsvärde 2014*	2020	Måluppfyllelse
561 kg	558 kg	Ja

Trenden är svagt positiv. År 2019 hade enligt VMEAB mängden insamlat hushållsavfall (kommunalt avfall) minskat till 546 mg/per, vilket motsvarar ca 15 kg mindre per person och år, jämfört med år 2014. Avfallsmängderna år 2020 bryter mot trenden och var högre tidigare år, framför allt beroende på kraftig ökning av antal besök på ÅVC (större mängder grovavfall) i samband med pandemin. Preliminärt värde för 2020 är 558 kg/pers. (uppgifter från FTI och Elkretsen ännu ej erhållna).

*Tidigare utgångsvärde på 433 kg/inv. har reviderats. Nyckeltalet har räknats om enligt Avfall Sveriges (Avfall Web) modell. Det ingår fler parametrar och fraktioner i Avfall Sveriges nyckeltal än det vi har använt oss av tidigare. Det har resulterat i ett högre värde. Ingående fraktioner i nyckeltalet är mat- och restavfall, grovavfall inkl. trädgårdsavfall, förpackningar och returpapper, insamlat frityr och matfett (schablonvärde), farligt avfall, elavfall och batterier (bärbara och bilbatterier).

Figur 2. Totala mängden hushållsavfall i Västerviks kommun. Avseende förpackningar och elavfall anges preliminära värden då alla data ännu ej erhållits från FTI och Elkretsen

VMEAB har intensifierat informationsarbetet till allmänheten genom ökad avfallsrådgivning, bland annat på hemsidan och via sociala medier (Facebook och Instagram), vilket har haft ett gott resultat.

Vad är på gång?

Tryckt material håller på att uppdateras. Omskytning enligt nya internationella symbolsystemet kommer att ske på Målsrum.

2. År 2020 är det enklare för kommuninvånare att återanvända/återbruka begagnade varor. Återanvändning av bygg- och rivningsavfall har ökat

Återbrukets inlämning på Målserum har byggts om, ny bod har byggts och inlämningen kommer först i flödet när man kommer till anläggningen. Likaså har en återbruksbod uppförts vid Gamleby ÅVC. Det har inte gjorts någon lokal mätning eller attitydsundersökning av hur stor andel av befolkningen som köper eller byter begagnade varor som en del av det vardagliga beteendet. Men det har de senaste åren vuxit fram en allt större lokal second-hand marknad, både via sociala medier och i fysiska butiker. Enligt en nationell undersökning som gjordes år 2017 av Tradera och Avfall Sverige har 36 % av svenskarna köpt second hand-kläder under de senaste tre åren. Det är en ökning med 27 %. Kvinnor är mer positiva än män, både då det kommer till att handla second hand och då det kommer till att sälja sina kläder vidare. 46 % av kvinnorna uppger att de shoppat second hand under de senaste tre åren. För männen ligger siffran på 27 %.

Under 2017 genomfördes tillsyn vid några byggprojekt. Det finns stort behov av tillsyn, avfall behöver sorteras i betydligt större omfattning. Det finns behov av enkla checklistor för bygghandläggare/inspektörer på MBK och projektledare på VBAB.

Vad är på gång?

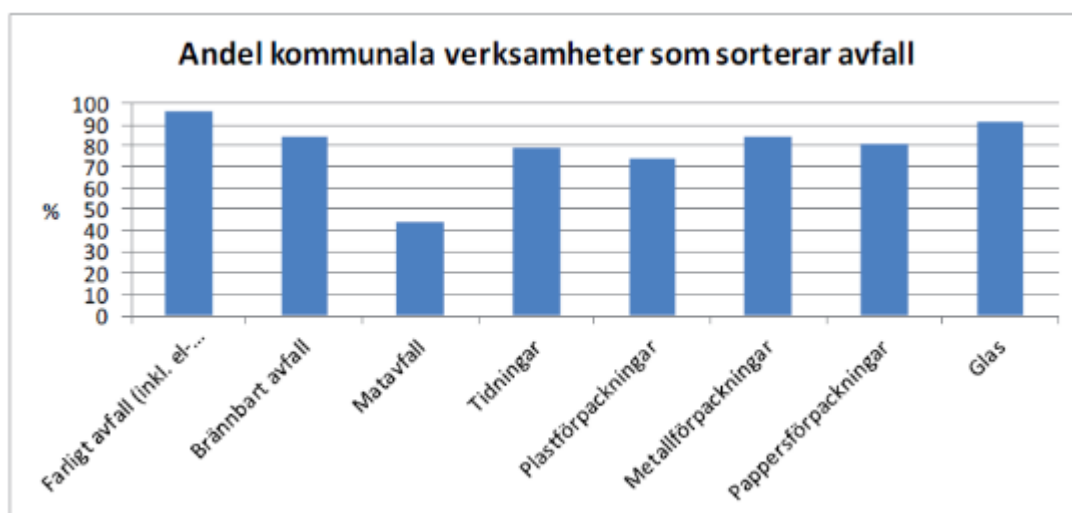
Miljö- och byggnadskontoret bedriver ökad tillsyn på bygg- och rivningsavfall. Fokus ligger nu på att bli delaktig i större bygg- och rivningsprojekt för att få mer kunskap om avfallshanteringen. Samordning mellan bygg och miljö kommer att förbättras eftersom det är bygg som har dessa ärenden. Ökad insamling till återbruket planeras även på övriga ÅVC:er.

3. År 2020 har andelen hushåll och verksamheter som källsorterar ökat

- a. **Alla verksamheter inom kommunkoncernen källsorterar - 2018 ska det vara 80 % och 2020 ska det vara 100 %.**

Utgångsvärde 2014	2020	Måluppfyllelse
Ca 30 % (10 % matavfall)	100 %	Ja

Utgångsvärdet ca 30 % är osäkert och beräknat på ett annat sätt än tidigare. Kommunens mål att samtliga kommunala verksamheter ska sortera samtliga de fraktioner som uppkommer i verksamheten. Enligt en enkät 2018 svarade 41 av 119 kommunala verksamheter att de sorterar samtliga fraktioner eller att det inte uppstår i verksamheten. Under 2020 ökade sorteringsgraden och nu uppger samtliga verksamheter att de sorterar det avfall som uppkommer.

Andel kommunala verksamheter som källsorterade avfall vid årsskiftet 2017/18

Vad är på gång?

Åtgärdsplaner har upprättats för de verksamheter som inte källsorterar. Åtgärdsplaner för samtliga verksamheter har tagits fram och förutsättningarna för att nå målen är goda.

b. Andel hushåll i villa och flerfamiljshus som källsorterar har ökat till 90 %

Utgångsvärde 2014	2020	Måluppfyllelse
<p><i>Villor:</i> 88 % sorteringsabonnemang 39 % matavfall</p> <p><i>Flerfamiljshus:</i> 37 % sorteringsabonnemang 7 % matavfall</p>	<p><i>Villor:</i> 100 % sorteringsabonnemang 74 % FNI</p> <p>61 % matavfall 2 % hemkompost</p> <p><i>Flerfamiljshus:</i> 100% sorteringsabonnemang 54 % FNI 50 % matavfall</p>	Ja

Fastighetsnära sortering av avfall har funnits i 10 år i kommunen. År 2017 var det 90 % av villorna som källsorterade, av dessa var det 36 % som sorterade sitt matavfall. I flerfamiljshusen var det 55 % som hade sorteringsabonnemang och 11 % som sorterade matavfall. Jämfört med 2014 har uppgiften för totala antalet villakunder justerats. Uppgiften på totala antalet villakunder som användes i beräkningen för tidigare år var felaktig och för låg. Det berodde på att inte samfälligheter hade räknats in. Detta innebär att totala antalet villakunder slog fel på ca 500 hushåll. Detta fel leder till att procenttalen för antal anslutna hushåll till FNI och matavfall sjönk något under första delen av perioden trots att totala antalet anslutna hushåll till FNI och matavfall i stort sett var samma.

Alla konsumenter är enligt lag tvungna att sortera ut och lämna sina förpackningar för återvinning. Sedan införandet av nya taxan 2020 är därför samtliga abonnemang sorteringsabonnemang. Miljöstyrningen, som också tillkom med nya taxan, har medfört att antalet abonnemang med matavfallsinsamling ökat kraftigt under 2020.

Återvinningsgraden för det insamlade materialet varierar från 49 % för plastförpackningar till 93 % för glas på nationell nivå (år 2019, källa Naturvårdsverket).

Under våren 2018 genomförde Envir AB plockanalyser från soppåsar med restavfall i Västerviks kommun. Den visar att en stor del av restavfallet består av matavfall och förpackningar som skulle kunna sorteras. Kvaliteten på utsorterat avfall är dåligt.

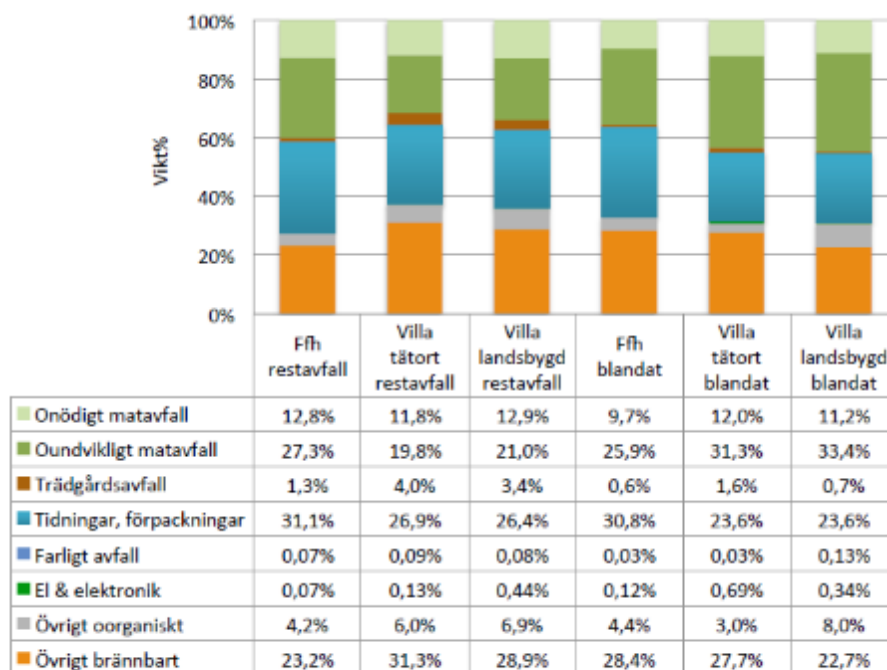

Diagram 4.1 Sammansättning på blandat och restavfall från sex områden (vikt%)

Figur 4 Med blandat avfall avses avfall från hushåll som inte källsorterar sitt matavfall, medan restavfall avser avfall från hushåll med källsortering av matavfall. Ffh= flerfamiljshus

Vad är på gång

VMEAB planerar att utöka informationsarbetet till allmänheten genom ökad avfallsrådgivning, för att öka medvetenheten om hur och varför det är viktigt att källsortera. Ny plockanalys kommer att utföras under 2021.

c. Andel verksamheter (företag) som källsorterar har ökat till 50 %

Kunskaperna är dåliga om hur stor andel företag/verksamheter som källsorterar fullt ut. Detta beror på att företagen kan ha hämtning av viss typ av avfall via privata aktörer. Det avfall som genereras i ett personalutrymme ska hämtas av VMEAB. Detta medför att fokus bör ligga på utsortering av matavfall.

Under 2020 har miljöstyrningen mot matavfall haft effekt även hos verksamheterna. År 2017 sorterade endast 46 st. verksamheter ut matavfall, vilket 2020 ökat till att 111 st. av 471 hämtplatsadresser avseende verksamheter sorterar ut matavfall. Detta motsvarar ca

24%, varför målet, trots en god uppgång under sista året, inte nås. (Uppgifterna baseras endast på de företag som finns registrerade som kunder hos VMEAB)

Vad är på gång?

Miljö och byggnadskontoret och VMEAB arbetar för bättre samverkan med lokala företag för ökad insamling av avfall från företagen – i första hand restauranger och livsmedelsbutiker.

d. Ökad källsortering på allmän platsmark (gator, torg, parker) samt i områden för friluftsliv t.ex. skärgården

År 2014 fanns i praktiken ingen källsortering alls på allmän platsmark. Det senaste åren har sorteringsmöjligheter har införts bl.a. i Stadsparken, vid Slottsholmen och Hermanstorp och i Gränsö naturreservat. Här finns dock fortfarande mycket kvar att göra.

Vad är på gång?

Successiv utplacering av sorteringskärl i offentlig miljö. En checklista för Event och konferenser håller på att tas fram och i samband med markupplåtelse och lokala event ökas förutsättningarna till källsortering på offentliga platser genom att krav ställs på arrangörer att källsortera i högre grad.

e. Textilier ska samlas in och det som inte kan återanvändas ska gå till materialåtervinning

Återvinning av textilier för materialåtervinning startade under 2017 i samarbete med Human Bridge på Målserums återvinningscentral. Insamling av textil är i gång på samtliga återvinningscentraler. Den textil som kan återanvändas går till secondhandbutiker eller skickas med hjälpsändningar till behövande i Afrika och Östeuropa. Det som inte kan användas igen sorteras i olika kategorier för återvinning. Vissa delar av fibrerna kan bli råvara för till exempel filter och isolering. Insamlingssystemet säkrar att textilier i första hand återanvänds. För återanvändning av kläder finns sedan tidigare många organisationer.

Under hösten 2017 pågick kampanjen "Den Cirkulära Garderober" med syfte att visa vägar till en hållbar konsumtion av kläder och textil för att spara pengar, hälsa och jordens resurser. Under september och oktober fanns utställningen "Stilmedveten" på plats i Västervik Teater och Konferens lokaler. Kampanjen, som genomfördes med stöd från länsstyrelsen i Kalmar län, omfattade modeshower, basarer med begagnade kläder, föreläsningar om Slow fashion, workshops, guidade visningar, etc. Många av aktiviteterna genomfördes i samverkan med kommunens skolor.

Mängden insamlade textilier har successivt ökat. 2017 samlades 59,3 ton textil in och 2020 var mängden 91,1 ton. Mätningarna baseras på de mängder som går till Human Bridge. Utöver dessa finns ytterligare aktörer som också samlar in textil, samt privata loppisar och liknande via t.ex sociala medier.

Vad är på gång

Fortsatt och ökad insamling av textilier

f. Tillgängligheten till kommunens återvinningscentraler har förbättrats (kundnöjdhet minst 80 %)

Utgångsvärde 2015	2020	Mål 2020
65 %	82 %	Ja

Det har skett en succesiv förbättring av öppettiderna på återvinningscentralerna från och med 2015. Uppföljning av nöjdhet genom NKI 2017 visade att 75 % av kunderna är nöjda eller tycker att möjligheten att lämna in grovavfall, elavfall och farligt avfall vid återvinningsgårdarna är godkänd. Under 2017 har samtal förts med FTI vilket resulterat i två nya återvinningsstationer i kommunen; i Gunnebo och i Överum. Utökade öppettider vid Målserums ÅVC genomfördes som försök under 2019 och har därefter bibehållits. NKI 2019 visade att nöjdheten avseende möjlighet att lämna avfall ökat till 82 %.

Vad är på gång?

Förbättrad information och skyltning.

4. År 2020 har återvinningen av energi- och näring från avfall ökat

a. Den lokala produktionen av biogas från matavfall och avloppsslam har ökat

Den lokala produktionen av biogas från insamlat matavfall har ökat. År 2014 samlades ca 400 ton matavfall in 2017 var det ca 700 ton. Samtidigt fördubblades mängden inköpt slurry för biogasproduktion. År 2020 samlades totalt 1 142 ton matavfall in i Västerviks kommun, varav 1 065 ton från hushåll, personalmatsalar mm och 77 ton från verksamheter/butiker.

Vad är på gång?

Fortfarande finns osäkerheter om hur man på nationell nivå ska stödja utvecklingen av biogas.

b. Allt utsorterat brännbart avfall som inte kan återanvändas eller återvinnas på annat sätt ska användas som bränsle i fjärrvärme och/eller kraftvärme produktion

100 % av det utsorterade brännbara avfallet används som bränsle i den lokala fjärrvärme- och kraftvärmeproduktionen. Inget utsorterat brännbart avfall läggs på deponi.

5. År 2020 har samtliga nedlagda deponier där det finns stora risker att föroreningar sprids undersökts och åtgärder ska ha påbörjats

En prioriteringslista för fortsatta undersökningar av nedlagda deponier med riskklass 2 finns framtagen. Totalt ska 18 kommunala nedlagda deponier undersökas. Efter undersökning tas ställning till om åtgärder behöver vidtas eller ytterligare undersökningar för säkrare riskbedömning. Kommunen har medel för att undersöka cirka 2 deponier per år; hittills har 10 undersökts med start år 2015. Det finns 10 deponier kvar som ska undersökas.

Vad är på gång?

Fortsatt undersökning men med lägre ambitionsnivå.

6. År 2020 har nedskräpningen i kommunen minskat.

Det går inte att svara på om målet uppfyllts eller inte. Under perioden har inga skräpmätningar genomförts. Ett antal kampanjer och aktiviteter har dock genomförts. Bland annat test av Big-Belly papperskorgar i centrala Västervik. Flera skolor och förskolor har deltagit i Håll Sverige Rents Skräpplockardagar.

Projekt Strandstädarkartan som startade sommaren 2018 innebär utnyttjande av en gemensam strandstädarkarta för kustkommunerna i Kalmar län. Projektet bygger på en metod som sedan 2012 används av kustkommunerna på Västkusten – och som nu överförs till Östersjökusten. Det handlar i första hand om strandstädning med frivilliga krafter. Med hjälp av ett gemensamt digitalt kartverktyg i Arc-GIS online; "Strandstädarkartan" kan allmänheten och olika frivilliga aktörer (exempelvis skolklasser, företag eller föreningar) tillsammans göra en insats för att minska mängderna skräp längs stränderna.

Vad är på gång?

Skräpmätning kommer att fortsatt genomföras som en del av projekt strandstädning under 2021